

Thorstein Petersens tale om Færøernes hjemmestyreløve

Taler

Thorstein Petersen
Færøsk politiker

Dato

16. marts 1948

Sted

Folketingets talerstol,
Christiansborg

Omstændigheder

Talen er holdt i forbindelse med 1. behandling af forslag til lov om Færøernes hjemmestyre.

Den 1. april 1948 blev hjemmestyreløven vedtaget, og den gav Færøerne status som et selvstyrende folkesamfund inden for det danske rige og etablerede en færøsk forvaltning (Landsstyret) med lovgivende og administrativ magt over færøske anliggender.

1 Høje Folketing!

Den færøske Nation er igen kommet til en Milepæl. Det ligger saadan, at igen denne Gang er det ikke paa et færøsk Folketing, men paa et dansk Folketing, at den lille færøske Nations Skæbne skal afgøres i Øjeblikket, og det er derfor, jeg kommer med en Appel til det høje Ting om at tage dette Spørgsmaal under saa alvorlig Overvejelse som overhovedet muligt, tage det under reel Behandling fra første Færd og bygge paa det, som Færingerne ønsker, tænke paa det, vi ønsker, og som nu den sidste ærede Taler nævnte, nemlig at blive anerkendt fuldt ud som den sjette nordiske Nation.

Men som et Bevis paa, at Nyordningen ikke indeholder dette, vil jeg henvise til den højtærede Statsministers Forelæggelsestale, hvor den højtærede Statsminister kommer ind paa, at gennem Landet her, Danmark, som Udfaldsport skal vi finde frem til de andre nordiske Lande, derfor skal vi lære Dansk. Jeg vil gøre den højtærede Statsminister og det høje Ting opmærksom paa, at i dette ligger der ogsaa noget andet, nemlig at Indgangsvejen til Færøerne ligger ikke direkte som mellem Nation og Nation, men paa samme Maade som Udfaldsporten, der derved bliver en Indfaldshindring.

Den fulde Anerkendelse som fri Nation, som den sjette nordiske Nation, er det, mit Parti, Folkepartiet, der er Færøernes største politiske Parti, vil. Det er 7 Gange gaaet ud til Vælgerne og har et Stemmetal af de afgivne Stemmer paa mellem 42 og 48 pct., ogsaa ved det sidste Folketingsvalg, der lige er foregaaet.

Jeg vil nævne, at dengang jeg den 26. Januar 1946 som nyvalgt fremsendte til dette høje Ting en Erklæring i Henhold til Grundloven, da gjorde jeg opmærksom paa i Brevet, jeg skrev, at det var min Overbevisning, og det var det
30 Ombud, som jeg havde faaet fra mine Vælgere, her paa dette høje Ting at arbejde for de Ændringer i Danmarks Riges Grundlov, som maa anses nødvendige for Formaliteterne ved Fastlæggelse af Færøernes fremtidige statsretlige Stilling.

35 Dengang, i Januar 1946, var der endnu hos mig nogen Tvivl om, hvorvidt en Nyordning paa det Grundlag, som mit Parti ønskede, kunde gennemføres uden Ændring i Grundloven, men der skete saa noget, som jeg senere vil komme nærmere ind paa, der afholdtes en Folkeafstemning den 14. September 1946.

40 Efter den Folkeafstemning er det ganske givet, at nogen Ændring i Danmarks Riges Grundlov er ikke nødvendig, for at Færøerne kan faa den frie Stilling, som vort Parti ønsker og mener, det er nødvendigt for det færøske Folks Liv, at vi faar. Dér kan jeg paaraabe mig Professor Alf Ross, der i "Socialisten" for Oktober 1946 behandler Spørgsmaalet og udtaler direkte:

45

"Da den danske Stats Territorium ikke er grundlovsmæssigt bestemt, kræves der til den territoriale Ændring ikke Vedtagelse i Grundlovsform."

Saa det er ikke et Postulat fra min Side alene; den danske Professor, som har
50 været med til Forhandlingerne, har ogsaa samme Mening.

Før jeg gaar videre, vil jeg gerne have Lov til – dog skal jeg fatte mig i Korthed – at komme med nogle faa historiske Bemærkninger. Færingerne er ikke nogen ung Nation. Naar vi kommer her som Medlemmer fra Færøernes Lagting, er vi
55 Medlemmer sikkert nok af det ældste folkevalgte Ting i Europa, saa det er ikke nogen ung Nation. Men selvfølgelig, den har haft sin Brydningstid som alle. I 1789 var det en Prøvelsestid. Da blev det tilbudt Færøerne, at Monopolhandelen skulde tages af, og da svarede det færøske Folk: Vi maa afbede os Frihandelen, da vi fattige Indbyggere ej kan vente andet end en Ulykke
60 da at ramme os. Det var en af de dybeste Dale, den færøske Nation har været i, baade landbrugsmæssigt og paa andre Maader.

Der var Masser af Jord, som faldt tilbage til Hauge, for der var intet Initiativ,

65 Nationen havde sin Dybdeperiode. Saa kom Revolutionstiden, den første
Krigsperiode, der faar Indvirkning paa Færingernes Liv, og der sker det i 1802,
at der forliser en lille Skonnert, som kom til Monopolhandelen paa Færøerne.
En Mand, Poul Nolsø, købte det strandede Skib, som var opgivet. Han byggede
70 det om, kaldte det "Royndin", der betyder Forsøget, og sagde, han vilde forsøge
Fiskeri med det, men det mente han ikke.

Han mente, han vilde vække sine Landsmænd til at forstaa sig selv, til at forstaa,
at Frihandel maatte de have Ret til; at rejse, hvor de vilde, var nødvendigt for
dem. Han fik ikke opnaaet sit Maal, han forsvandt paa Havet nogle faa Aar
75 senere, men han brugte de samme Metoder, som man gør i Dag, han rejste
rundt fra Bygd til Bygd paa Færøerne og fortalte Folk om sine Rejser ude i
Verden, og hvordan han klarede sig akkurat lige saa godt som andre; og han fik
samme Resultat, som desværre synes at være Resultatet i Dag, han fik Retssager
imod sig fra det offentlige.

80

Han er blevet Færøernes Nationalhelt, og det var rigtigt, for det færøske Folk
erkendte, at det var en særlig Nation.

85 Det var ham, der tændte Gnisten, der fængede, det var ham, der tændte den
saadan, at den løb fra Hjerte til Hjerte over hele Landet, og efter hans Død gik
den fremad og fremad.

Da den næste Uroperiode, om jeg saa maa sige, Krigsperioden, kommer, den nye
franske Revolution, den, som skabte Stemning for f.Eks. her i Danmark at
90 forandre Regeringsforholdene, at en Grundlov skulde gives, saaledes at Folket
fik Herredømmet, da skete der det, at den danske Konge den 25. April 1843
skrev til Færingerne og bad om, at de vilde udtale sig om, hvorvidt Færøerne
ønskede at være repræsenteret paa Stænderforsamlingen i Roskilde eller ikke.

95 Hvorfor Forsinkelsen kom, ved jeg ikke, men Mødet for Besvarelsen af dette
Brev kom først i Stand den 8. Marts 1847; da behandles Forespørgselen af 16
Mænd. Der sad Amtmand Plöyen, Sorenskriver Tillisch, Landfoged Lunddahl
samt 13 andre Repræsentanter. Det var altsaa tre danske Embedsmænd, der sad i
Spidsen for denne Forsamling, der skulde besvare Spørgsmaalet, og de svarer
100 fuldkommen eenstemmigt, alle som een: Paa et dansk Ting hører Færingerne
ikke hjemme.

Ligesom Islænderne er en Nation, er Færingerne det ogsaa. Og et Medlem,
105 Sysselmand Skaale, tilføjede, at Færingerne hurtigst muligt maatte faa Adgang til
at vælge Mænd til et færøsk Ting for der at tage i egen Haand baade Landets
Lovgivning og Landets Styre. Det er for mig enestaaende at tænke sig, at Folk
paa Færøerne, Sorenskriver og Bønder, Handels- fuldmægtige o.s.v., hele
Befolkningen, skønt de ikke havde Lov til at rejse ud af Landet, skønt de ikke
110 havde Lov til at handle der var Monopolhandel, der var alle Baand, svarer saa
kraftigt paa dette Tidspunkt, den 8. Marts 1847.

Saa kommer Grundloven af 1849. Det er værd at lægge Mærke til, at selve
Grundloven nævner ikke et Ord om Færøerne. Valgloven siger kun, at Færøerne
115 kan repræsenteres paa Folketing og Landsting, men saa kommer Forslag til den
færøske Valglov frem i Folketinget i 1850, og her vil jeg gerne have Lov til at
komme med et Par ganske korte Citater. Folketingsmand Barfod slutter sin Tale
med at sige:

120 “Jeg skal endnu kun tillade mig at gentage, hvad der er det vigtigste og
væsentligste, nemlig at det Spørgsmaal, enten Færingerne skal repræsenteres paa
den danske Rigsdag eller ikke, ikke bliver afgjort, forinden Færingerne selv have
udtalt sig derom”, hvortil Jespersen udtaler:

125 “Dette er ogsaa efter min Mening det eneste vigtige Spørgsmaal her, om en
saadan Lov bør vedtages, thi Lovens Enkeltheder ere for os aldeles
betydningsløse; vi kunne i al vor Enfoldighed sanktionere dem, som de ere, eller
gøre hvilke Forandringer vi ville deri; det er fra vor Side lige klogt.

130 Jeg synes, at den Udtalelse fra Folketingsmand Jespersen taler til hver eneste
Folketingsmand i Dag, hvert eneste Medlem af dette høje Ting. Tænk paa, at
man skal sætte sig ind i Sagen fuldt og helt, man skal være klar over, at det ikke er
at stemme for eller imod et Parti, men det er at afgøre en Nations Skæbne,
saaledes at hver enkelt har en Pligt til at gøre det saa overvejet som overhovedet
135 muligt.

Jeg skal ikke optage det høje Tings Tid med at referere hele Færøernes Historie,
jeg skal kun yderligere bemærke, at Frihandelen i 1856 gjorde et stort Trin
fremefter. Der blev dannet Føroyingafelag i 1888, hvor Selvstyrebevægelsen fik
140 Kræfter, til der endelig dannedes et Selvstyreparti i 1906. Det er altsammen
Milepæle i det, der i Dag betyder Initiativ, Fremdrift og bedre Levekaar for vort

Folk, og det er skabt af det nationale Initiativ.

145 Jeg vil dog lige standse ved 1906, hvor Spørgsmaalet om Rigets Enhed kom
frem, det Spørgsmaal, som fra dengang og til nu har haft saa altoverskyggende
Betydning ved Sagens Behandling og særlig ved Behandlingen af det Lovforslag,
som i Dag foreligger for det høje Ting. At gaa til Bunds til den fulde nationale
Forstaaelse er den eneste Vej til at naa til det rigtige Resultat. At standse ved
150 Ordet Rigets Enhed og sige f. Eks., som der staar i det Forslag, som
Rigsdagsdelegationen gav til Færørepræsentanterne i Sommer, at det maa anses
nødvendigt for Rigets Enhed, at Færøerne er repræsenteret paa Danmarks
Rigsdag, den Fremgangsmaade synes mig ikke rigtig. Men jeg kunde svare med
et Citat igen.

155 Spørgsmaalet om Rigets Enhed. og Nødvendigheden heraf for Færøerne og for
Danmark og for Grundloven er besvaret af den kendte danske Politiker
Tscherning under Behandlingen af den faraske Valglov i 1850. Tscherning
udtaler:

160 "Havde man antaget, at det var en nødvendig Betingelse for Danmarks Rige, at
der skulde være en Repræsentant for Færøerne, saa havde vi sikkert ikke skrevet
det med Forbehold i Valgloven, men saa havde vi skrevet "skal", " siger han. Og
han fortsætter:

165 "saa vi erkendte det ikke for nødvendigt for Danmarks Rige, at der her skulde
møde en Repræsentant fra Færøerne". Saa tidligt som i 1850 er dette Spørgsmaal
besvaret fra Folketingets Talerstol.

170 ***

Jeg vil gerne under min senere Gennemgang af de enkelte Paragraffer komme
lidt tilbage til dette Spørgsmaal, men vil nu lige nævne et andet Spørgsmaal, som
har været meget vanskeligt at komme til Bunds i, som jeg ved i høj Grad har
175 skabt Misforstaaelse, og som i Virkeligheden sikkert er Hovedpunktet, nemlig
Forholdet: Danske- Færinger. Det er et meget vanskeligt Spørgsmaal at udtale
sig om, fordi det er vanskeligt at finde Ord, som ikke vil blive fortolket galt, men
jeg tror, jeg er saa heldig netop at have fundet de Ord.

180 For ganske nylig faldt i mine Hænder, ganske tilfældigt, et Brev, der er skrevet af

vor største Mand inden for Kirkelivet, afdøde Provst Dahl; han skriver den 2. November 1920 til forhenværende Kirkeminister Th. Povlsen – jeg anmoder om Formandens Tilladelse til at læse et ganske lille Stykke af dette Brev –:

185

"Der er Forskel mellem Danske og Færinger, en Forskel, som Afstamning, historisk Udvikling, Naturforhold og meget andet har bevirket. (Alle Danske paa Færøerne siger: Vi Danske – I Færinger. Alle Færinger siger: Vi Færinger – I Danske). Denne Forskel skal selvfølgelig ikke overdrives eller overvurderes; men den bør heller ikke overses eller underkendes. Sker dette sidste, vil man før eller senere komme til at staa over for noget, som man vil være tilbøjelig til at opfatte som en Modsætning eller Fjendtlighed, mens det i Virkeligheden kun er et ganske naturligt Forhold. Man gør klogt i fra begge Sider at regne med denne Forskel. At Færinger er saa faa i Tal, og at de nu engang har faaet deres eget Sprog, kan de jo i og for sig ikke gøre for, men at de elsker deres Sprog og gerne vil bevare det og vil opbygges paa deres egen Folkegrund, skulde ikke kunne lægges dem til Last."

200

Og Provst Dahl tilføjer:

205

"Jeg kan ikke se, hvilken Gavn eller Glæde det bliver hverken for Danske eller Færinger, om der paa Øerne kommer til at leve nogle Tusinde daniserede Mennesker. Det er ganske vist lidet og fattigt, det, vi har, men det er nu alligevel vort eget. Det kan ikke nytte at ville støbe os i andres Form, vi maa finde vor egen."

210

215

Det er det sandeste, der nogensinde er sagt. Den færøske Nation vil aldrig naa frem til lykkelige Forhold, hverken økonomiske eller kulturelle, medmindre den finder sin egen Form; det er vor Nations eneste Eksistensmulighed, ligesom det er det for samtlige Verdens Nationer. Derfor staar jeg her i Dag som folkevalgt Repræsentant for Færøerne, valgt af vort største Parti, og fremsætter mine Anskuelser, idet jeg paa det indstændigste henstiller til dette høje Ting at give denne Sag en grundig Behandling baade i Udvalg og paa anden Maade, ved Undersøgelser og lignende, der maatte vise sig nødvendigt, for at Tinget kan være fuldstændig sikker paa, at man opnaar det rigtige Resultat, nemlig en Ordning, der for det første skaber de sikreste erhvervsmæssige, de lykkeligste økonomiske og de mest frugtbare kulturelle Forhold paa Færøerne, og for det andet skaber det bedste Forhold mellem alle nordiske Nationer, specielt mellem Danmark og Færøerne.

Kilde

Manuskriptet er taget fra folketingstidende.dk (Folketingets forhandlinger, samling 1947-48, spalte 3101-3102) med tilladelse fra udgiver.

Kildetype

Digitalt manuskript

225

Tags

Den kolde Krig 1946-1989, Folketingstale, Føroyskar Røður

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thorstein-petersens-tale-om-faeroernes-hjemmestyreløvs>

230

235

240

245

250

255